

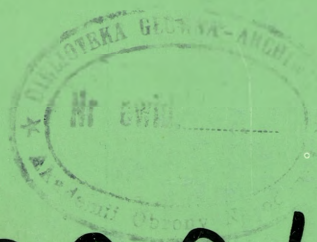
S/3613

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AON wewn. 5018/97

UDZIAŁ WOJSKA POLSKIEGO W OPERACJACH POKOJOWYCH

50243

WARSZAWA

1998

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH
KATEDRA ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO I ARMII OBCYCH

AON wewn. 5018/97

**UDZIAŁ WOJSKA POLSKIEGO
W OPERACJACH POKOJOWYCH**

Wybór materiałów i redakcja
plk dr Andrzej Podkowski

1. Zasady utrzymywania pokoju w dokumentach ONZ

Od czasu II wojny światowej priorytetowym zadaniem społeczności międzynarodowej stało się skuteczne zapobieganie wszelkim światowym konfliktom zbrojnym. Idea utworzenia międzynarodowej organizacji państw opartej na nowych zasadach działania, która sprostaby temu działaniu, pojawiła się po raz pierwszy już w roku 1941. Ówczesny prezydent Stanów Zjednoczonych F.D. Roosevelt zaproponował powołanie „Narodów Zjednoczonych” i termin ten został po raz pierwszy użyty w deklaracji Narodów Zjednoczonych z 1 stycznia 1942 r. Formalnie ministrowie spraw zagranicznych państw alianckich (ZSRR, USA, Wielkiej Brytanii) oraz Chin potwierdzili w Deklaracji Moskiewskiej 1 listopada 1943 r. konieczność utworzenia w najkrótszym z możliwych czasie międzynarodowej organizacji generalnej, opartej na zasadzie suwerennej równości wszystkich miłujących pokój państw.

Konferencja Teherańska (28.11 - 1.12.1943) potwierdziła zgodność poglądów co do zabezpieczenia pokoju poprzez działalność Narodów Zjednoczonych. Ostatecznie na Konferencji w Jalcie (3 - 11.02.1945) sprecyzowano projekt takiej organizacji światowej i ustalono, iż San Francisco będzie miejscem następnej konferencji, która opracuje i przyjmie jej statut. Do San Francisco zaproszone zostały wszystkie państwa, które podpisały deklarację Narodów Zjednoczonych i wypowiedziały wojnę jednemu z państw Osi. Dodatkowo zaproszono Białoruś, Ukrainę, Argentynę i Danię, zaś Polsce, Albanii i Mongolii zarezerwowano miejsca wśród 51 państw, tzw. członków pierwotnych. Kartę Narodów Zjednoczonych z ramienia rządu polskiego podpisał dopiero 16.10.1945 r. W. Rzymowski. Natomiast uczestnicy konferencji w San Francisco podpisali ją 26.06.1945 r., a weszła ona w życie 24.10.1945 r.

Rozdział określający cele i zasady ONZ stwierdza m.in., że celem ONZ jest utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, przy zastosowaniu skutecznych środków zbiorowych dla zapobiegania zagrożeniom pokoju i ich usuwaniu, tłumienia wszelkich ataków agresji i innych naruszeń pokoju, łagodzenia lub załatwiania pokojowymi sposobami zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego sporów oraz sytuacji międzynarodowych, które mogą prowadzić do naruszenia pokoju¹.

Pierwsze posiedzenie Zgromadzenia Ogólnego odbyło się 10.01.1946 roku. Członkostwo w ONZ jest otwarte dla wszystkich państw pragnących pokoju, które przyjmą zobowiązania zawarte w Karcie. Praktycznie do ONZ należą prawie wszystkie niepodległe państwa (czerwiec 1994 - 184 państwa), z wyjątkiem tych, które same postanowiły pozostać poza organizacją (Szwajcaria, Watykan, Lichtenstein, San Marino, Andora). Większość z nich ma jednak stałych obserwatorów w siedzibie ONZ w Nowym Jorku, a Szwajcaria np. uczestniczy w operacjach pokojowych ONZ, wysyłając swoich obserwatorów wojskowych.

Najważniejszym aktem prawnym ONZ jest Karta Narodów Zjednoczonych. Określone są w niej podstawowe cele i zasady organizacji. Celem ONZ jest utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, przy zastosowaniu skutecznych środków zbiorowych dla zapobiegania zagrożeniom pokoju i ich usuwaniu, tłumienia wszelkich ataków agresji i innych naruszeń pokoju, łagodzenia lub załatwiania pokojowymi sposobami zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego sporów oraz sytuacji międzynarodowych, które mogą prowadzić do naruszenia pokoju (Karta Narodów Zjednoczonych oraz Statut

¹ (Karta Narodów Zjednoczonych oraz Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, wyd. Departamentu Informacji Narodów Zjednoczonych, 1992, s. 3).

Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, wyd. Departamentu Informacji Narodów Zjednoczonych, 1992, s. 3).

Do zadań organizacji należy ponadto:

- utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa,
- rozwijanie przyjaznych stosunków między narodami, opartych na poszanowaniu zasady równouprawnienia i samostanowienia narodów,
- pokojowe, oparte na współpracy rozwiązywanie problemów międzynarodowych o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym i humanitarnym, zachęcanie do poszanowania praw człowieka i wolności wszystkich ludzi bez względu na rasę, płeć, język i wyznanie,
- pełnienie funkcji koordynatora działalności narodów, zmierzającej do osiągnięcia tych wspólnych celów.

Zasadniczy z celów ONZ zapisany został w Karcie NZ następująco: **„Utrzymywać międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo i w tym celu podejmować skuteczne środki kolektywne dla zapobieżenia lub usunięcia zagrożenia pokoju oraz powstrzymywanie ataków agresji lub innych naruszeń pokoju, dokonywać tego środkami pokojowymi, zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego, pokojowego załatwiania sporów, porozumień międzynarodowych lub stanowisk, które mogłyby prowadzić do zachowania pokoju”.**

Karta Narodów Zjednoczonych zawiera również podstawowe zasady, według których powinny działać państwa członkowskie:

- wykonywać w dobrej wierze przyjęte zobowiązania;
- załatwiać swe spory międzynarodowe środkami pokojowymi w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa; powstrzymać się w swych stosunkach międzynarodowych od groźby czy użycia

- siły przeciwko integralności terytorialnej lub niezawisłości politycznej jakiegokolwiek państwa, bądź w jakikolwiek inny sposób niezgodny z celami ONZ;
- okazywać organizacji wszelką pomoc w każdej akcji podjętej zgodnie z Kartą NZ i powstrzymywać się od udzielania pomocy jakimukolwiek państwu, przeciwko któremu organizacja zastosowała środki zapobiegawcze lub środki przymusu;
 - ONZ ze swej strony zapewni, by państwa, które nie są jej członkami, postępowały zgodnie z niniejszymi zasadami w stopniu koniecznym dla utrzymania międzynarodowego pokoju. Organizacja nie może ingerować w sprawy, które ze swojej istoty należą do wewnętrznych kompetencji któregoś państwa.

Najważniejszym organem ONZ jest Rada Bezpieczeństwa, w której skład wchodzi 5 stałych członków na specjalnym statusie: Chiny, Francja, USA, Rosja i Wielka Brytania oraz 10 niestałych członków wybieranych przez Zgromadzenie Ogólne na dwa lata. W dotychczasowej historii ONZ nie było okresu, w którym Rada Bezpieczeństwa nie podejmowałaby działań w celu zapobiegania i ograniczania konfliktów, zmniejszania napięcia między antagonistycznymi (walczącymi) stronami, przywracania pokoju bądź tworzenia warunków do uregulowania sporów środkami pokojowymi. Działalność ta miała różny charakter od zastosowania sił zbrojnych do wysyłania obserwatorów wojskowych i specjalnych przedstawicieli.

Kluczową rolę w operacjach pokojowych ONZ odgrywa Rada Bezpieczeństwa jako stały organ organizacji. Ma ona w tym zakresie szerokie uprawnienia. M.in. określa, jakie środki (obowiązujące wszystkich członków ONZ)

należy podjąć w wypadku stwierdzenia agresji lub zagrożenia pokoju. Środki te dzielą się na:

1. Bez użycia siły zbrojnej - to jest sankcje ekonomiczne w postaci całkowitego lub częściowego zerwania stosunków gospodarczych oraz komunikacji kolejowej, morskiej, lotniczej, pocztowej, telegraficznej, radiowej i innej, jak również zerwania stosunków dyplomatycznych z danym krajem lub grupą państw;
2. Z użyciem siły zbrojnej - to jest sankcje wojskowe w postaci wysłania oddziałów NZ i nałożenia embarga na dostawy sprzętu wojskowego i uzbrojenia dla walczących stron.

Jeżeli Rada Bezpieczeństwa uzna, iż środkami niemilitarnymi nie uda się zapobiec groźbie wojny lub doprowadzić do jej stłumienia, może wówczas przeprowadzić siłami morskimi, powietrznymi lub lądowymi taką akcję, jaką uzna za konieczne dla utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. W takim przypadku członkowie ONZ, do których zwróci się Rada Bezpieczeństwa zobowiązani są postawić do jej dyspozycji konieczne do utrzymania pokoju siły zbrojne, udzielić niezbędnej pomocy tym siłom, włączając w to prawo przemarszu przez swoje terytorium, gdyby zachodziła taka potrzeba. Praktycznie przeprowadzenie operacji pokojowej ONZ z użyciem sił zbrojnych poprzedzają układy z państwami mającymi dostarczyć kontyngenty wojskowe. Z kolei przed podpisaniem układu prowadzone są rozmowy sondażowe, czy dany kraj jest w stanie wydzielić określony kontyngent do sił ONZ. Formalnie, zgodnie z Kartą ZN, kierownictwo nad tymi siłami zbrojnymi powinien sprawować Wojskowy Komitet Sztabowy, składający się z szefów sztabów stałych członków Rady Bezpieczeństwa. W praktyce operacjami pokojowymi ONZ kieruje Sekretarz Generalny organizacji za pośrednictwem swego zastępcy do spraw operacji pokojowych, kierującego Departamentem Operacji Pokojowych Narodów

Zjednoczonych. Do tego departamentu spływają raporty i meldunki od dowódcy lub szefa operacji pokojowej, a w drugą stronę przekazywane są polecenia wykonawcze. Natomiast Sekretarz Generalny NZ, jako bezpośrednio kierujący operacjami pokojowymi ONZ, zobligowany jest przedstawiać Radzie Bezpieczeństwa stosowne raporty z ich przebiegu co najmniej raz na kwartał.

Kolejne środki, jakie mogą być podjęte przez Radę Bezpieczeństwa jako głównego organu organizacji, odpowiedzialnego za utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, zawarte są w rozdziale VI i VII Karty NZ.

Rozdział VI wyraźnie nakłada obowiązek na Radę Bezpieczeństwa, by wezwała strony konfliktu do rozwiązania go środkami pokojowymi, przy stole rokowań. Rada Bezpieczeństwa może ponadto sugerować odpowiednie procedury lub metody załatwienia sporu, wskazując na jego uwarunkowania. Akcja podjęta w tym kontekście sprowadza się do rekomendacji, zaś strony same muszą rozwiązać spór w drodze negocjacji, dobrowolnie uwzględniając stanowisko Rady zgodnie z Kartą NZ.

Jeśli Rada Bezpieczeństwa uzna, że zagrożenie dla pokoju lub akt agresji nadal ma miejsce, może sięgnąć po środki z rozdziału VII Karty NZ. Aby zapobiec pogarszaniu się sytuacji Rada może wezwać strony konfliktu do przyjęcia takich tymczasowych środków, jakie uzna za niezbędne i konieczne. Gdy to nie odniesie pożądanego skutku może na podstawie art. 41 zobowiązać kraje członkowskie do całkowitego lub częściowego przerwania z danym krajem stosunków gospodarczych, komunikacyjnych i zerwania stosunków dyplomatycznych. Gdyby Rada uznała te środki za nieskuteczne, wówczas na podstawie art. 42 może podjąć takie akcje z użyciem sił lotniczych, morskich i lądowych, które „byłyby niezbędne do utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju lub bezpieczeństwa”. W celu przeprowadzenia takiej operacji kraje członkowskie ONZ zobowiązane są

wydzielić na wezwanie Rady, zgodnie ze specjalnym porozumieniem zawartym między rządem danego kraju a ONZ. Plany wykorzystania tych sił ustalane są przez Radę Bezpieczeństwa przy udziale Wojskowego Komitetu Sztabowego.

Środki określone w art. 41 i 42 stanowią istotę systemu zbiorowego bezpieczeństwa przewidzianego przez Kartę NZ. Zasadniczą cechą tego systemu jest decydująca rola co do jego zastosowania powierzana stałym członkom Rady Bezpieczeństwa. Tylko ich jednomyślna zgoda na użycie sił zbrojnych może uruchomić ten system i powołać do życia operację pokojową z użyciem sił zbrojnych.

Z ponad 45-letniej praktyki Narodów Zjednoczonych wynika, że za operacjami pokojowymi nie stoi jakaś szczególna teoria czy doktryna. Powoływano je z konieczności narzuconej rozwojem sytuacji i miały być praktyczną odpowiedzią na problem wymagający działania. Dlatego też mandat każdej z tych operacji ustalany był oddzielnie, z uwzględnieniem uwarunkowań i celów, jakie operacja miała przynieść.

Były jednak i wspólne elementy zawarte w mandatach większości misji. Zaliczyć do nich można takie zadania, jak nadzorowanie i pomoc w utrzymaniu przerwania ognia, pomoc w procesach wycofywania wojsk, czy też tworzenie strefy buforowej między wojskami stron przeciwnych. Tym nie mniej mandat operacji pokojowych był na tyle elastycznym instrumentem politycznym, iż mógł być zaadoptowany do różnorodnego wykorzystania, łącznie z pomocą sił ONZ we wprowadzeniu w życie układu kończącego konflikt.

Operacje pokojowe nigdy nie są czysto wojskowymi operacjami. Zawsze włączany był personel cywilny, spełniający zasadnicze funkcje polityczne lub administracyjne, i to często w bardzo dużym zakresie, jak np. podczas misji w Kongo czy w procesie uzyskiwania niepodległości w Namibii. Ważną

i odpowiedzialną rolę w tych i następnych misjach powierzano policji cywilnej, która stała się istotnym komponentem niemal każdej operacji pokojowej.

Dotychczasowe operacje pokojowe uruchamiane były w momencie, gdy strony konfliktu zaprzestawały walk i potrzebowały jedynie czasu, by za stołem rokowań osiągnąć kompromisowe rozwiązanie końcowe. Misja pokojowa włączała się wówczas w implementację zawartych wówczas porozumień. W pewnych wypadkach misję tworzone po zawarciu takiego układu końcowego wyłącznie w celu wprowadzenia w życie jego postanowień. Była to typowa rola utrzymania pokoju.

W ostatnich latach pojawił się nowy termin operacji pokojowych, tzw. operacje drugiej generacji z elementami siłowego wprowadzenia w życie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ. Przykładem są tu operacje pokojowe w byłej Jugosławii, Kambodży czy Somalii. Zmiana charakteru tych konfliktów stawia nowe wymagania przed operacją pokojową, która jeśli działałaby według tradycyjnego mechanizmu, stałaby się nieefektywna. Niemożliwe bowiem jest utrzymanie pokoju, którego w momencie wprowadzania misji nie ma. Pod adresem ONZ kierowane są coraz liczniejsze naciski, by w tych przypadkach przededefiniowała rolę powoływanych sił zbrojnych z utrzymywania pokoju na tworzenie pokoju. Mandat dotychczasowych sił pokojowych ONZ oparty był na zasadach zawartych w rozdziale VI Karty NZ, mówiących o utrzymaniu i przywracaniu pokoju. Krytycy takiego podejścia, kierujący się skądinąd zrozumiałą zasadą skuteczności operacji pokojowej, proponują uwzględnienie zasad z rozdziału VII Karty, przewidujących wymuszanie pokoju. Podstawowa różnica polega na tym, że przy tworzeniu pokoju siły międzynarodowe mogłyby w majestacie prawa używać siły zbrojnej do zaprowadzania pokoju w danym regionie. Patrząc na współczesną ewolucję charakteru konfliktów zbrojnych wydaje

się ten pogląd słuszny. Rodzi jednak wiele wątpliwości, np. jakie stanowisko i pozycję zajmowałyby takie siły w konflikcie, czy nie byłyby uznane za siły inwazyjne, agresywne, a nie pokojowe, czy nie mieszałyby się w wewnętrzne sprawy państw, czy ich wykorzystanie nie byłoby nadużywane, i czy wreszcie kraje byłyby gotowe do narażania na śmierć swoich żołnierzy w obronie nie własnego terytorium. Tego typu wątpliwości jest oczywiście znacznie więcej.

2. Żołnierze polscy w misjach pokojowych ONZ².

W literaturze spotyka się różne definicje „operacji pokojowych”. Na uwagę zasługuje zwłaszcza określenie zaprezentowane przez Lesława Zapałowskiego³. Zdaniem autora „operacje pokojowe są to działania stosowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych środkami o charakterze militarnym, paramilitarnym lub niemilitarnym w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (...)”. Podejmowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych operacje pokojowe mają na celu ograniczenie konfliktu zbrojnego i rozdzielenie walczących stron. Do przeprowadzenia operacji pokojowych ONZ powołuje Doraźne Siły Zbrojne ONZ, nazywane również Tymczasowymi Siłami Zbrojnymi lub Siłami Pokojowymi ONZ. Decyzję w sprawie operacji pokojowej podejmuje Zgromadzenie Ogólne ONZ. Wymagana jest także zgoda państwa, na którego terenie taka operacja ma być przeprowadzona, oraz państw dostarczających kontyngentów wojskowych i wsparcia logistycznego.

Udział oficerów i żołnierzy Wojska Polskiego w misjach pokojowych ONZ ma już blisko pięćdziesięcioletnią historię.

Pierwsze polskie misje wojskowe rozpoczęły pracę we Francji w lipcu 1945 roku, a następnie we wrześniu we Włoszech i w październiku w Anglii. Powstała

² Wg. Czesław Dołęga, *Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych*, Warszawa 1993, AON, S/2109 s.60-90

³ L. Zapałowski, *Operacje pokojowe ONZ*, Warszawa 1989, s. 38

Polska Misja Morska, wysłano także misje do Szwajcarii, Rumunii i na Węgry. Ich zadania były związane m. in. z powrotem do kraju polskich oddziałów wojskowych, repatriacją, odzyskaniem mienia narodowego i dzieł sztuki, zagrabionych podczas drugiej wojny światowej.

W grudniu 1945 roku rozpoczęła pracę Polska Misja Wojskowa przy Sojuszniczej Radzie Kontroli Niemiec oraz Polska Misja Badania Zbrodni Wojennych. Pracowały również misje rewindykacyjne na rzecz Biura Rewindykacyjnego i Odszkodowań Wojennych.

Od 1953 roku oficerowie i żołnierze WP biorą udział w działaniach organizacyjnych związanych z utrzymaniem pokoju na Półwyspie Koreańskim

Kalendarium udziału polskich sił zbrojnych w operacjach pokojowych:

- 1953-1993 - Komisja Nadzorcza Państw Neutralnych w Korei
- 1954-1975 - Międzynarodowe Komisje Nadzoru i Kontroli w Indochinach:
 - MKNiK w Wietnamie.
 - MKNiK w Kambodży.
- MKNiK w Laosie (z przerwą w latach 1957-1962).
- 1968-1970 Międzynarodowa Grupa Obserwatorów w Nigerii.
- 1968-1979 Polska Wojskowa Jednostka Specjalna w Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ na Bliskim Wschodzie - „UNEF”-II.
- Polski Kontyngent Wojskowy w Syrii „UNDOF” (jeszcze funkcjonuje).
- Grupa Obserwatorów ONZ w Iraku i Iranie - „UNIIMOG”. Wykonywane zadania: pomoc specjalnemu Przedstawicielowi Sekretarza Generalnego ONZ w rozwiązywaniu konfliktów i sporów dwustronnych. Stan etatowy - 4 oficerów WP. Łącznie w okresie działania misji uczestniczyło 8 polskich oficerów.
- 1989-1990 - Polski Kontyngent Wojskowy w Grupie Przejściowej Pomocy ONZ w Namibii - „UNTAG”. Wykonywane zadania: logistyczne (transport

i magazynowanie) i operacyjne (obserwatorzy wojskowi). Brało udział 353 żołnierzy WP.

- 1990-1992 - Przedstawicielstwo Sekretarza Generalnego ONZ w Afganistanie i Pakistanie - „OSGAP”. Wykonywane zadania: pomoc Specjalnemu Przedstawicielowi Sekretarza Generalnego ONZ w rozwiązywaniu konfliktów i sporów. Stan etatowy - 1 oficer WP. W okresie działania misji uczestniczyło 3 polskich oficerów.
- 1990-1991 Udział WP w operacji „Desert Storm”. W listopadzie 1990 roku, wykonując rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ potępiającą agresję Iraku na Kuwejt, na terytorium Arabii Saudyjskiej rozpoczęto formowanie wielonarodowych sił zbrojnych. Głównym elementem sił był kontyngent amerykański. Polska, na mocy uchwały Rady Ministrów z 22 listopada 1990 roku wydzieliła kontyngent w składzie 319 osób (większość stanowił personel medyczny) oraz dwa okręty: szpitalny „Wodnik” i ratownictwa morskiego „Piaś” wraz z załogami. Misję zakończono w maju 1991 roku.
- 1991-1992 - Misja Przygotowawcza ONZ w Kambodży - „UNAMIC”. Wykonywane zadania: rekonesans i przygotowanie operacji i przeprowadzenie wyborów w Kambodży. Stan etatowy - 3 oficerów WP. Uczestniczyło - 3 oficerów.
- 1991-1993 - Misja Obserwacyjna ONZ w Iraku i Kuwejcie - „UNIKOM” (nadal działa). Wykonywane działania: nadzór nad przestrzeganiem warunków rozejmu. Stan etatowy - 6 oficerów WP. Łącznie już uczestniczyło 13 oficerów WP.
- 1991-1993 - Kontyngent Wartowniczy ONZ w Iraku - „UNGCI” (ciągle jeszcze funkcjonuje). Wykonywane zadania: ochrona obiektów ONZ i konwojów z pomocą humanitarną w Kurdystanie. Stan etatowy - 32 żołnierzy zawodowych WP. Do dnia dzisiejszego uczestniczyło 50 żołnierzy.

- 1991-1993 - Polski Kontyngent Wojskowy w Siłach Pokojowych ONZ do spraw Referendum w Saharze Zachodniej - „MINURSO”. Wykonywane zadania: logistyczne-transport i zaopatrzenie; operacyjne - obserwatorzy wojskowi. Stan etatowy - 238 żołnierzy. Faktycznie wygasa jego działalność - tylko 2 oficerów. Do tej pory brało udział 4 oficerów.
- 1992-1993 - Polska Wojskowa Jednostka Medyczna w Tymczasowych Siłach Pokojowych ONZ w Libanie - „UNIFIL” (nadal funkcjonuje).
- 1992-1993 - Polski Kontyngent Wojskowy w Siłach Ochronnych ONZ w byłej Jugosławii - „UNPROFOR”.
- 1992-1993 - Polski Kontyngent Wojskowy w Tymczasowej Administracji ONZ w Kambodży - „UNITAC”.
- 1996 - Batalion 6 Brygady Powietrznodesantowej uczestniczy w siłach IFOR.

OPERACJA KOREAŃSKA

Na Konferencji Poczdamskiej w lipcu 1945 roku zapadła decyzja, że „w odpowiednim czasie (...) Korea winna stać się wolnym i niepodległym państwem”. W wyniku zakończenia wojny, po kapitulacji Japonii, nastąpił podział Korei na dwie części: pierwsza - na północ od 38 równoleżnika, gdzie Japończycy poddali się wojskom radzieckim i druga - na południe od tego równoleżnika - gdzie nastąpiła kapitulacja przed wojskami amerykańskimi.

W roku 1947 Amerykanie zaproponowali, aby w obydwu częściach Korei odbyły się wybory, co spotkało się z kategoryczną odmową Moskwy, więc przeprowadzono je jedynie na południu.

Latem 1949 roku wojska amerykańskie i radzieckie zostały z Korei wycofane, a linia 38 równoleżnika zastała obsadzona przez siły zbrojne Korei Północnej i Południowej.

W czerwcu 1950 roku wojska Korei Północnej przekroczyły linię demarkacyjną i w ten sposób rozpoczęła się wojna, w której po jednej stronie zaangażowali się Amerykanie, a po drugiej - Chińczycy. Wojska amerykańskie występowały pod sztandarami Narodów Zjednoczonych. Całość uzbrojenia wojsk chińskich i północno-koreańskich pochodziła ze Związku Radzieckiego.

Udostępnione ostatnio dokumenty archiwalne w Moskwie wskazują na duży udział pilotów radzieckich w tej wojnie. Byli oni przebierani w mundury chińskie. Ciekawe jest, iż Amerykanie wiedzieli o tym z nasłuchów radiowych, jednak nie ujawniali tego, obawiając się zdrażniania stosunków z przeciwnym sobie mocarstwem.

Począwszy od lata 1951 roku sytuacja militarna w Korei uległa stabilizacji i linia frontu przebiegała przez następne dwa lata wzdłuż 38 równoleżnika, a więc wzdłuż dawnej linii demarkacyjnej.

Rokowania pokojowe rozpoczęły się już 10 lipca 1951 roku, jednak układ rozejmowy został podpisany dopiero 27 lipca 1953 roku. Kraj był po działaniach wojennych zniszczony, a straty sięgały 1,5 mln ludzi. Zakończenie konfliktu zbrojnego na Dalekim Wschodzie zostało przyjęte z ulgą przez społeczność całego świata.

W Polsce wojna koreańska budziła szczególne obawy. Stale istniała bowiem świadomość groźby wciągnięcia nas w globalny konflikt „u boku sojusznika radzieckiego”. I następna obawa - po podpisaniu układu rozejmowego, kiedy nadeszła wiadomość, że Polska ma być reprezentowana w organach nadzorujących wykonanie postanowień rozejmowych.

Koreański układ rozejmowy miał kilka precedensów: rozejmowy w Palestynie, Indonezji i Kaszmirze. Oczywiście skala konfliktu koreańskiego przekraczała swym wymiarem wszystkie poprzednie. Występowała w nim także

konfrontacja dwóch wrogich sobie systemów społeczno-politycznych. Z tych względów nadzór nad wykonaniem układu powierzono przedstawicielom czterech państw „neutralnych” - Polski, Czechosłowacji, Szwajcarii i Szwecji, czyli reprezentujących zarówno świat socjalistyczny, jak i kapitalistyczny.

Rozejm koreański nie dawał rozwiązań politycznych, jak później indochińskie układy rozejmowe, ale określał sposób przekształcenia rozejmu w trwałą pokój.

Do jego istotnych postanowień należą ustalenia linii demarkacyjnej i strefy zdemilitaryzowanej po obu stronach tej linii, o łącznej szerokości czterech kilometrów, biegnącej wzdłuż linii frontu, mniej więcej wzdłuż 38 równoleżnika, a także zakaz wzmacniania sił zbrojnych i ich potencjału - poza ściśle określoną wymianą personelu (35 000 miesięcznie) oraz uzbrojenia i sprzętu.

Powołane specjalnie stałe organy kontrolujące: Wojskowa Komisja Rozejmowa, złożona z przedstawicieli obu stron konfliktu i Międzynarodowej Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych nadzorowały obie strony układu, do czego były one zobowiązane.

Wojskowa Komisja Rozejmowa (WKR) powstała jako organ parytetowy, złożony z równej liczby przedstawicieli obu stron: koreańsko-chińskiej i Dowództwa Narodów Zjednoczonych. Dysponowała ona dziesięcioma Mieszanymi Grupami Obserwacyjnymi.

Komisja Nadzorcza Państw Neutralnych

Komisja Nadzorcza Państw Neutralnych (KNPN) - była organem autonomicznym, nie podporządkowanym ani Wojskowej Komisji Rozejmowej ani stronom.

Siedziba KPNP została zainstalowana w Panmundżonie, w strefie zdemilitaryzowanej. Na północ od linii demarkacyjnej zakwaterowano delegację polską i czechosłowacką, a na południe - szwajcarską i szwedzką.

Pierwsza zmiana delegacji polskiej do KPNP w Korei była najliczniejsza (301 osób, w tym 259 wojskowych).

Przed wyjazdem do Korei członkowie kolejnych zmian polskiej misji do KPNP przechodzili kilkutygodniowe przeszkolenie, zapoznając się z oficjalnymi dokumentami układu rozejmowego i zasadniczymi problemami prawnopolitycznymi działalności Komisji.

Główne zadania Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych

1. Nadzór nad przestrzeganiem postanowień rozejmu.
2. Kontrola wykonania postanowień dotyczących limitów sił zbrojnych w ramach rotacji i wymienianego sprzętu wojskowego.
3. Badanie na miejscu, z własnej inicjatywy lub na wniosek Wojskowej Komisji Rozejmowej, każdego zasygnalizowanego wypadku naruszenia rozejmu.
4. Opracowanie okresowych sprawozdań z wyników prac nadzorczo-kontrolnych i dochodzeniowych oraz przedstawiania ich Wojskowej Komisji Rozejmowej.

Grupy inspekcyjne KPNP

W celu zapewnienia realizacji zadań nadzorczych Komisja powołała 20 Grup Inspekcyjnych - 10 stałych i tyleż ruchomych. Pierwsze, inauguracyjne posiedzenie Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych odbyło się 1 stycznia 1953 roku.

Rozpoczęcie działalności KPNP narażało wiele trudności, ponieważ nie wszystkie problemy rozejmowe zostały w Układzie sprecyzowane do końca.

Raporty Grup Inspekcyjnych przedstawione Kwaterze Głównej miały być w zasadzie jednomyślne. Natomiast raporty poszczególnych delegacji były uważane jedynie za informacyjne.

Po pierwszych tygodniach, na ogół jednomyślnych ocen i sprawozdań zaczęły w KNPN i Grupach występować rozbieżności, których głównym źródłem były przeciwstawne intencje delegacji „wschodnich” i „zachodnich”.

Z racji przynależności do różnych układów politycznych podzielonego świata Szwedzi i Szwajcarzy starali się wybielać postępowanie strony „południowej”, natomiast Polacy i Czesi stosowali tę samą zasadę wobec „socjalistycznej Korei”. Tym niemniej w okresie pierwszych dwóch lat działalności Komisji, kiedy najważniejszym problemem była deeskalacja napięcia po ustaniu działań bojowych, wykonała ona olbrzymią pracę.

Do lipca 1955 roku Grupy Inspekcyjne Komisji nadzorowały wymianę następującego sprzętu: po stronie Dowództwa Narodów Zjednoczonych - 16 141 samolotów bojowych; 2492 pojazdów pancernych; 447 803 sztuk broni różnych typów i ponad 608 386 sztuk amunicji; po stronie koreańsko-chińskiej - 245 pojazdów pancernych; 144 808 sztuk broni różnych typów i ponad 50 674 sztuk amunicji.

Od roku 1954, na skutek drastycznych utrudnień zastosowanych przez stronę północną wobec grup kontrolujących, co spowodowało podobne restrykcje na południu zaczęło się stopniowe ograniczanie stanów liczebnych Komisji, aż doszło do jej radykalnego zmniejszenia. Obecnie misja polska w KNPN składa się z kilku osób. Głównym delegatem Polski jest z reguły przedstawiciel sił zbrojnych w randze generała. podobny jest także skład pozostałych delegacji.

Mimo ograniczonego zakresu działalności i pozbawienia Komisji jej terenowych Grup Inspekcyjnych, KNPN pozostała nadal ważnym czynnikiem utrzymania rozejmu i pokoju na Półwyspie Koreańskim. Jej praca sprowadza się do formalnych posiedzeń, a ze zrozumiałych względów, delegacja polska nie jest traktowana jako „przyjaciół Korei Północnej”.

Obecnie stan osobowy polskiego kontyngentu wynosi 5 oficerów. Dla przypomnienia w roku 1953 w pierwszej zmianie uczestniczyło 259 żołnierzy. Dotychczas w misji koreańskiej udział wzięło 850 przedstawicieli Wojska Polskiego.

z perspektywy pięćdziesięciu lat, od czasu kiedy żołnierze Wojska Polskiego rozpoczęli swą pokojową misję na Dalekim Wschodzie, można stwierdzić, że powierzenie im w Korei tak odpowiedzialnej funkcji w KNPN, której praca miała rezonans w polityce światowej, nobilitowało Wojsko Polskie i wprowadzało go na drogę swoistej dyplomacji co wywierało niemały wpływ na jego patriotyczną świadomość.

OPERACJE INDOCHIŃSKIE

Wietnam

Kłeska francuskiego korpusu ekspedycyjnego w Dien Bien Phu na początku maja 1954 roku stała się punktem zwrotnym w dziejach Indochin.

Konferencja Genewska w sprawie Indochin, której uczestnikami były, oprócz stron konfliktu: Demokratycznej Republiki Wietnamu, Francji i tak zwanych państw stowarzyszonych (Kambodży, Laosu i Wietnamu Południowego) - Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Chińska Republika Ludowa i Związek Radziecki, zakończyła się podpisaniem w dniach 20 i 21 lipca 1954 roku układów genewskich.

Układy zawierały porozumienie o zawieszeniu broni w Wietnamie, Laosie i Kambodży i przewidywały powołanie Międzynarodowych Komisji Nadzoru i Kontroli. Owo porozumienie kończyło trwającą osiem lat wojnę w Indochinach. Ustalono prowizoryczną Wojskową Linie Demarkacyjną, nieco poniżej 17 równoleżnika, po której obu stronach zostały przegrupowane na północ siły zbrojne Armii Ludowej Wietnamu, a na południe - siły zbrojne Unii Francuskiej.

W celu ustanowienia rozejmu oraz likwidacji skutków wojny układy genewskie powołały do życia stałe organy, które miały nadzorować i kontrolować wcielenie w życie powziętych decyzji i postanowień. Zadanie to zostało powierzone Mieszanym Komisją Wojskowym, składającym się z przedstawicieli stron konfliktu oraz Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli, Składającej się z przedstawicieli Kanady, Indii i Polski.

Komisja Międzynarodowa uzyskała prawo tworzenia stałych ruchomych grup inspekcyjnych. Stworzony w Indochinach mechanizm nadzorczo-kontrolny oparto na tych samych zasadach, które po raz pierwszy zastosowano i praktycznie wypróbowano w Korei. Doświadczenia działającej tam już od roku Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych posłużyły uczestnikom Konferencji Genewskiej za punkt wyjścia do opracowania prawie analogicznego systemu nadzorowania rozejmu w trzech krajach indochińskich.

Jest zrozumiałe, że była to tylko analogia powierzchowna ponieważ obie komisje funkcjonowały w warunkach całkowicie odmiennych. Inaczej w każdym z tych krajów kształtowała się sytuacja polityczna i militarna, różne były rezultaty i skutki końcowe.

Działalność Międzynarodowej Komisji Nadzoru i Kontroli (MKNiK) w Wietnamie przebiegała od samego początku w warunkach ostrej konfrontacji między administracją północną i południową, jako że każda z nich miała swojego potężnego „sponsora”: Hanoi wspierał Związek Radziecki, a Sajgon - Stan Zjednoczone.

Początkowo, od 11 sierpnia 1954 roku, główną siedzibą Komisji było Hanoi, później przeniesiono ją do Sajgonu. Skład Komisji stanowili trzej członkowie Główni (Senior Members) - w randze ambasadorów, ich zastępcy oraz doradcy wojskowi i polityczni. Personel wojskowy i cywilny działał w komitetach

i zespołach roboczych Kwatery Głównej oraz w rozmieszczonych w obu częściach Wietnamu grupach inspekcyjnych.

W pierwszych latach działalności komisji delegacja polska liczyła około 160 osób, w tym dwie personelu wojskowego.

Każda Grupa Inspekcyjna składała się z trzech oficerów: Hindusa - przewodniczącego, Kanadyjczyka i Polaka - członków grupy. Każdy oficer WP - w odróżnieniu od swoich zachodnich kolegów - miał przydzielonego cywilnego tłumacza, co było zjawiskiem deprymującym.

Do każdej grupy inspekcyjnej był przydzielony oficer łącznikowy. Jego głównym obowiązkiem było zapewnienie swobodnego i bezpiecznego wykonywania zadań przez grupę inspekcyjną.

W Demokratycznej Republice Wietnamu i w Wietnamie Południowym istniały misje łącznikowe, których zadaniem było utrzymywanie stałych kontaktów roboczych z MKKiN i zapewnienie jej członkom odpowiednich warunków do wykonywania postanowień układów genewskich.

Zgodnie z artykułami 26 i 27 układu o przerwaniu działań wojennych w Wietnamie Komisja miała wykonać następujące zadania:

1. Kontrolować ruchy sił zbrojnych obu stron w czasie ich przegrupowania.
2. Nadzorować tymczasową linię demarkacyjną, przebiegającą wzdłuż 17 równoleżnika.
3. Kontrolować akcję zwalniania jeńców oraz internowanych osób cywilnych.
4. Nadzorować porty, lotniska oraz wszystkie granice Wietnamu w celu kontroli stosowania klauzuli układu o przerwaniu działań wojennych (zabraniały przerzutów wojsk i sprzętu bojowego).
5. Prowadzić konieczne dochodzenia w terenie.

6. Nadzorować przebieg wyborów powszechnych, przewidzianych na lipiec 1956 roku.

Zadania te komisja miała wykonywać przy ścisłym współdziałaniu z Mieszaną Komisją Wojskową, składającą się z przedstawicieli obu stron walczących, to jest Wietnamskiej Armii Ludowej i Francuskiego Korpusu Ekspedycyjnego.

Najwyższym szczeblem kierowniczym MKNiK było gremium głównych przedstawicieli Indii, Kanady i Polski w randze ambasadorów oraz ich politycznych i wojskowych doradców. Jemu podlegał cały system nadzorczo-kontrolny w obu częściach Wietnamu i Sekretariat MKNiK.

Najważniejszym organem Komisji, który miał zapewnić praktyczne wykonanie nadzoru i kontroli w obu częściach Wietnamu, były rozmieszczone w strategicznych punktach na północy i na południu Stałe Grupy Inspekcyjne MKNiK (Fixed Teams), składające się z równej liczby (1-2) oficerów każdej z trzech delegacji: Indii, Kanady i Polski. Te terenowe grupy miały prawo swobodnego poruszania się w swoich strefach działania.

Grupy te miały dokonywać inspekcji wszelkiego transportu lądowego, powietrznego i morskiego przybywającego na ich teren, ustalać pochodzenie przywożonego personelu i ładunków wojskowych, zwłaszcza kontrolować wszelkie środki transportu przybywającego spoza Wietnamu.

Układy genewskie przewidywały, że MKNiK w Wietnamie będzie ściśle współdziałała ze swoimi odpowiednikami w Kambodży i Laosie. Postanowienia o kontroli i nadzorze w tych państwach były analogiczne do układów dotyczących Wietnamu.

Już od samego początku dało się zauważyć, iż obie zwaśnione części Wietnamu nie miały zamiaru przestrzegać układów genewskich. Nie odbyły się przewidziane układami wybory (20 lipca 1956).

Od grudnia 1961 roku Grupy Inspekcyjne zostały całkowicie pozbawione swoich mandatowych uprawnień i możliwości wykonywania zadań kontrolno-inspekcyjnych.

Począwszy od 1962 roku, w związku z narastaniem infiltracji sił północnych do Wietnamu Południowego, w klimacie politycznego impasu, Stany Zjednoczone rozpoczęły przerzut do Wietnamu swojego korpusu ekspedycyjnego i to zapoczątkowało amerykańską interwencję.

Wskutek eskalacji działań wojennych następuje wycofanie Grup Inspekcyjnych i drastyczne zmniejszenie MKNiK (polska delegacja liczyła zaledwie 5 osób). W ten sposób MKNiK utraciła znaczenie jako organ nadzorująco-kontrolny, stanowiąc jednak ważny czynnik w sensie prawa międzynarodowego i w sensie politycznym.

Stany Zjednoczone zaangażowały olbrzymi potencjał militarny i finansowy do wspierania reżimu sajgońskiego, jednak wyniki tego były mierne.

27 stycznia 1973 roku, w wyniku konferencji paryskiej, zostało podpisane porozumienie w sprawie zakończenia wojny i przywrócenie pokoju w Wietnamie. Następnie zostały utworzone: dwustronna Komisja Mieszana i Międzynarodowa Komisja kontroli i Nadzoru. Z chwilą podpisania porozumień paryskich przestała funkcjonować poprzednia Międzynarodowa Komisja.

Do Międzynarodowej Komisji Kontroli i Nadzoru weszli przedstawiciele Polski i Kanady oraz Indonezji i Węgier - dwóch krajów, nie mających jeszcze doświadczenia w operacjach pokojowych.

Kwatera główna MKKiN mieściła się w Sajgonie. Ponadto utworzono 7 grup regionalnych oraz 26 grup lokalnych.

W ciągu 1973 roku placówki MKKiN zostały rozlokowane w 47 różnych miejscowościach, na całym terytorium Wietnamu Południowego. Do niektórych z nich można się było dostać tylko drogą powietrzną, przy czym do piętnastu - z powodu braku lotnisk - tylko śmigłowcem. Początkowo środków transportu powietrznego dostarczała armia amerykańska, później obowiązki te przejęło towarzystwo lotnicze Air American.

Delegacja polska do MKKiN, licząca w pierwszej zmianie 290 osób, w tym 183 oficerów Wojska Polskiego, działała w głównych pionach kwatery głównej w Sajgonie: polityczno-prawnym, wojskowym i administracyjno-finansowym, jak również we wszystkich placówkach terenowych.

Działalność MKKiN oparto na zasadzie konsultacji i jednomyślności, poszanowaniu suwerenności Wietnamu Południowego oraz pomocy i ścisłej współpracy zainteresowanych stron. W Komisji obowiązywała we wszystkich decyzjach i innych sprawach podlegających jej kompetencji - zasada jednomyślności.

Do końca lipca 1973 roku, gdy w składzie komisji nastąpiła zmiana - odejście Kanadyjczyków i przybycie na ich miejsce przedstawicieli Iranu - zanotowano ogółem 1800 incydentów zbrojnych. I wtedy to, podobnie jak za czasów poprzedniej Międzynarodowej Komisji, widać było, że obie skłócone strony przygotowują się do rozwiązań siłowych. W drugiej połowie 1973 roku sytuacja wojskowo-polityczna w Wietnamie Południowym znów się zaostrzyła. Zobowiązania przyjęte przez strony układów paryskich, dotyczące zapewnienia MKKiN pomocy i ochrony, były słabo wypełniane, co doprowadziło do zahamowania prac Komisji.

W kwietniu 1975 roku ofensywa sił Tymczasowego Rządu Rewolucyjnego, wsparta olbrzymim potencjałem wojskowym z Wietnamu Północnego, doprowadziła do załamania się i upadku reżimu sajgońskiego. Pośrednio poniosły klęskę także militarne i polityczne starania USA o utrzymanie Wietnamu Południowego pod swoimi wpływami. Od tego momentu ustały formalne przyczyny dla których została powołana Komisja i z tego względu zaprzestała ona swojej działalności. Niestety, odbywało się to na tle dramatycznych działań wojennych i nie było nawet warunków do zorganizowania ostatniego posiedzenia MKKiN w celu „samorozwiązania się”.

Ostatnia zmiana, 55 oficerów Wojska Polskiego, skierowana do MKKiN w Wietnamie powróciła do kraju w maju 1975 roku.

Laos

W Laosie dopiero latem 1972 roku obie strony laotańskie podjęły rokowania, zakończone podpisaniem w lutym 1973 roku „Układu o przywróceniu pokoju i ustanowieniu zgody narodowej w Laosie”. W końcu 1975 roku na wniosek rządu laotańskiego MKKiN na swoim ostatnim posiedzeniu (27 grudnia) powzięła rezolucję o zakończeniu swej działalności z dniem 31 grudnia 1975 roku.

Kambodża

W Kambodży Komisja zakończyła swoją działalność w roku 1974, kiedy ostatecznie załamał się reżim Lon Nola i kraj został opanowany przez partyzantkę skrajnej organizacji lewicowej Czerwonych Khmerów, których przyszłe rządy doprowadziły do masowej eksterminacji ludności kambodżańskiej.

Podsumowanie działalności polskich żołnierzy w Indochinach

Reasumując, polskie kontyngenty w Międzynarodowych Komisjach Nadzoru i Kontroli w Indochinach działały w następującym składzie:

- MKNiK w Wietnamie. Stan etatowy - 154 osoby

- MKNiK w Kambodży. Stan etatowy - 101 osób
- (z przerwą w latach 1957-62) MKNiK w Laosie. Stan etatowy - 99 osób

Łącznie, w okresie działalności Komisji, służbę w niej pełniło 1391 żołnierzy WP.

Wnioski

1. Doświadczenia Indochińskie z lat 1954-1975 pokazały, że wysiłki ONZ na rzecz pokojowego rozstrzygania sporów były bardziej skuteczne niż środki podejmowane na szczeblu regionalnym, po zawarciu układów genewskich w roku 1954 i układów paryskich w roku 1973.
2. Działalność obu Komisji (MKNiK, MKKiN) nie spełniała oczekiwań społeczności międzynarodowej. Ostateczne rozwiązania w nadzorowanych krajach nastąpiły w efekcie walki zbrojnej.
3. Komisje miały dobrą wolę przyczynienia się do pokojowych uregulowań istniejących sporów, jednak z racji bezkompromisowych stanowisk walczących o władzę stron i polityki „pozornej neutralności” własnych rządów - operacje indochińskie zakończyły się niepowodzeniem.

Kolejna misja Kambodżańska 1992

W lipcu 1992 roku został przerzucony do Kambodży polski batalion logistyczno-inżynieryjny w liczbie 600 żołnierzy. Tworzył on Polski Kontyngent Wojskowy w Tymczasowej Administracji ONZ w Kambodży - „UNTAC”.

Operacja pokojowa w Kambodży ustalona rezolucją Rady Bezpieczeństwa z 28 lutego 1992 roku rozpoczęła się praktycznie 15 marca tegoż roku misją przygotowawczą UNAMIC - United Nations Advance Mission in Cambodia. Uczestniczyło w misji przygotowawczej 2 oficerów WP. Główne zadania polskiego batalionu to zabezpieczenie logistyczno-inżynieryjne operacji: transport, zaopatrzenie, budowa oraz naprawa dróg i mostów. Należy wspomnieć, że operacja

UNTAC od samego początku napotykała na duże trudności związane z jednej strony z odmową „Czerwonych Khmerów” w uczestniczeniu w procesie pokojowym, z drugiej strony zaś z ekstremalnymi warunkami geograficzno-klimatycznymi, utrudnieniami realizacji mandatu (proces powrotu uchodźców, rejestracji, akcja wyborcza itp.). Pomimo tych trudności wybory odbyły się w terminie (23-28 maja 1993 roku i po nich rozpoczął się proces wygaszania misji.

Podczas realizacji zadań często dochodziło do ostrzału polskich posterunków i napaści na magazyny żywności i sprzętu kwaterunkowego. Warty musiały być pełnione w pełnej gotowości bojowej, a polscy wartownicy często byli zmuszeni do odpowiadania ogniem na ataki.

Stan etatowy - 705 żołnierzy WP. Dotychczas uczestniczyło w misji 1150 osób (do maja 1993 roku).

Polacy działali wraz z 21 kontyngentami innych państw, co w sumie tworzy 22-tysięczny personel „UNTAC”.

Zadania były realizowane z ośmiu różnych miejsc dyslokacji na obszarze całej Kambodży, według wytycznych i pod nadzorem międzynarodowego dowództwa „UNTAC”. A oto bardziej szczegółowa charakterystyka warunków i zakresu zadań:

- 1 kompania wsparcia logistycznego (158 żołnierzy) stacjonuje w Phnom Penh. Zakwaterowana jest w stałym budynku. Kadra sztabu mieszka w osobnych barakach. Kompania wykonuje zwłaszcza zadania transportowe, dostarczając wodę dla pododdziałów Bułgarii, Indonezji, Ghany i Tunezji.
- 2 kompania wsparcia logistycznego (40 żołnierzy) rozmieszczona jest w Sihanouk Ville. Żołnierze mieszkają w namiotach, ale planuje się ich przeniesienie do domków (wykonanych z tkaniny gumowo-płóciennej,

naciąganej na stelaże) z podłogą i zainstalowanymi wentylatorami. Kompania zapewnia batalionowi francuskiemu paliwo, żywność i wodę,

- 3 kompania wsparcia logistycznego (51 żołnierzy) rozlokowana jest w Kampong Cham, kwateruje w nowych domach z prefabrykatów typu australijskiego. Niektóre mają wentylatory. Biura są klimatyzowane. Kompania zabezpiecza batalion indyjski.
- 4 kompania wsparcia logistycznego rozlokowana jest w Siem Reap - w trudnych warunkach terenowych. Przemieszczanie żołnierzy, dowóz żywności i poczty odbywa się tylko drogą powietrzną - śmigłowcami Mi-17., Mi-26 lub samolotem C-130. Kompania dowozi wodę pitną i paliwo dla pododdziału Bangladeszu.
- 5 kompania logistyczna (39 żołnierzy) rozlokowana jest w Kampong Thom. Żołnierze mieszkają w namiotach, ale mają być przeniesieni do prefabrykowanych, klimatyzowanych domków. Kompania zaopatruje batalion indonezyjski.
- 6 kompania wsparcia logistycznego (32 żołnierzy) stacjonuje w Strung Treng. Dotarcie do kompanii jest możliwe tylko drogą powietrzną. Żołnierze mieszkają w namiotach, ale mają być przeniesieni do prefabrykowanych, klimatyzowanych domków. Kompania zabezpiecza batalion urugwajski.
- Centralna Składnica Zaopatrzenia w Phnom Penh (64 żołnierzy) zakwaterowana jest na terenie składnicy w tak zwanych „campach”. Dowódca mieszka w hotelu. Zadania: dystrybucja materiałów technicznych, biurowych i środków czystości.
- Zgrupowanie pododdziałów inżynierskich w Pursat (227 żołnierzy). Zakwaterowani są w budynkach stałych, które zostały zmodernizowane przez polskich żołnierzy. Zadania: remont drogi i mostów od Kampong Ghang do Battambang.

Polski Kontyngent Wojskowy w UNTAC skierowany został do Kambodży - kraju zniszczonego wieloletnią wojną domową, całkowicie niemal pozbawionego infrastruktury i leżącego w strefie tak zwanego mokrego tropiku.

Przebywanie Polaków w tamtych warunkach geograficzno-klimatycznych niesie za sobą wielorakie zagrożenia florą bakteryjną i chorobami tropikalnymi, szczególnie dotkliwymi dla Europejczyków.

Przed wyjazdem z kraju poddano wszystkich żołnierzy szczepieniom ochronnym i zapoznano z finansowo-bytowymi warunkami przyszłej służby.

Obowiązki Ministerstwa Obrony Narodowej wobec polskiego kontyngentu:

- tworzenie organizacyjno-etatowych podstaw działania kontyngentu i jego wyposażenie, stosownie do wymogów ONZ i możliwości krajowych;
- zapewnienie dostaw zaopatrzenia, zamawianego przez ONZ dla polskiego kontyngentu;
- dokonywanie rotacji personelu - zgodnie z założeniami ONZ;
- sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem przez żołnierzy zasad dyscypliny wojskowej i przepisów obowiązujących wszystkie kontynenty;
- zapewnienie realizacji świadczeń finansowych.

Pozostałe obszary działalności PKW podlegają kompetencji międzynarodowego dowództwa "UNTAC".

Zakwaterowanie

Przed wyjazdem z kraju wszyscy żołnierze zostali poinformowani - zgodnie z wytycznymi ONZ - o tym, że zakwaterowanie w „UNTAC” będzie realizowane wyłącznie w systemie obozowisk, pod namiotami. Polski kontyngent wojskowy został wyposażony w niezbędny sprzęt kwatermistrzowski i techniczny, umożliwiający organizację zakwaterowania w systemie polowym.

Dowództwo „UNTAC” wzięło pod uwagę negatywne skutki takiego życia i zdecydowało się na wykorzystanie miejscowych zasobów, kwaterując w nich część podległych jednostek, w tym kilka polskich pododdziałów.

Łączność z krajem

Za organizację i funkcjonowanie poczty w „UNTAC” odpowiada główna kwatera tej organizacji. W pierwszych miesiącach misji wystąpiły poważne trudności w funkcjonowaniu poczty, ponieważ Kambodża nie utrzymuje regularnych połączeń lotniczych ze światem. Z tego powodu przesyłki do uczestników operacji dostarczane były via Tajlandia.

Problem ten został rozwiązany dzięki wyposażeniu „UNTAC” we własne środki transportu powietrznego, kursujące do Tajlandii w systemie wahadłowym.

Dystrybucję przesyłek wewnątrz Kambodży ogranicza bardzo zły stan dróg. Stąd do tego celu wykorzystuje się śmigłowce i samoloty ONZ, przewidywane do zadań operacyjnych.

W celu umożliwienia naszym żołnierzom kontaktów z rodzinami w kraju Ministerstwo Obrony Narodowej zorganizowało za pomocą radiostacji KF typu R-140 łączność radiowo-telefoniczną. Stacjonują one w Kambodży i łączą abonentów przez węzły łączności w Bydgoszczy i Wrocławiu.

Sprawy finansowe

Działalność polskich kontyngentów wojskowych ONZ finansowana jest z budżetu MON, a poniesione wydatki są częściowo refundowane przez ONZ.

Uwzględniając trudne warunki bytowe naszych żołnierzy w „UNTAC”, przyjęto stawki wynagrodzeń walutowych identyczne jak dla żołnierzy pełniących służbę w Jugosławii, gdzie zagrożenie utraty życia jest podobne.

Kierownictwo MON nie traktuje obecnie przyjętych stawek jako ostatecznych. Wprowadza się różne zmiany organizacyjne na rzecz poprawy materialnej sytuacji żołnierzy pełniących służbę w misjach pokojowych ONZ.

Warunki żywienia

Obecnie sprawy związane z wyżywieniem są unormowane i nie budzą zastrzeżeń tak pod względem asortymentowym, jak i kalorycznym.

W pododdziałach znajdujących się poza Phnom Penh kuchnie i stołówki prowadzone są przez polski personel.

Uwagi dotyczące spraw medycznych.

Personel służby zdrowia Polskiego Kontyngentu Wojskowego zapewnia doraźną pomoc medyczną i na bieżąco analizuje zdrowotność naszych żołnierzy (tylko dwie kompanie korzystają z usług lekarzy innych narodowości).

W przypadkach trudniejszych, żołnierze są kierowani do szpitala w Phnom Penh, prowadzonego przez cywilną służbę zdrowia z Niemiec. Poważniejsze operacje prowadzone są w szpitalu cywilnym w Bangkoku w Tajlandii.

Po przybyciu do kraju wszyscy żołnierze przechodzą obowiązkowe badania lekarskie w Wojskowym Centrum Szkolenia w Kielcach.

A oto inne uwagi o charakterze ogólnym:

- wśród czynników środowiska naturalnego, mogących wpływać ujemnie na zdrowie Europejczyków w krajach „gorących”, należy wymienić: odmienne parametry klimatyczne, działanie miejscowej fauny i flory oraz trudne warunki pracy i bytowania. Dużą rolę odgrywa również odmienny sposób żywienia;
- na żołnierzy przebywających w klimatach gorących szczególnie ujemnie działają trudne warunki zakwaterowania. Kwatery z reguły znajdują się w okolicach gdzie toczyły się działania wojenne, wśród porzuconego sprzętu bojowego i ukrytych min, przy zanieczyszczeniach infrastruktury komunalnej i braku źródeł wody.

- realizowanie zadań wymaga dużo wysiłku fizycznego i psychicznego, co w tamtych warunkach klimatycznych z natury wywiera ujemny wpływ na stan zdrowia;
- największym problemem zdrowotnym tropiku jest malaria, a następnie - choroby biegunkowe i grzybice;
- bardzo trudnym do opanowania zjawiskiem, szczególnie wśród społeczności wojskowej, są choroby weneryczne;
- ostatnio zaczęły pojawiać się - przez wiele lat nie notowane w Tajlandii i Kambodży - przypadki zachorowań na AIDS;
- bardzo istotna jest znajomość stanu sanitarno-epidemiologicznego przyszłego rejonu zakwaterowania, a następnie przestrzeganie wytycznych kwatery głównej zgrupowania ONZ;
- wielu byłych dowódców polskich kontynentów przypisuje szczególną rolę doświadczonemu lekarzowi, którego działanie często decyduje o wynikach służby całej jednostki;
- groźnym zjawiskiem wśród polskich żołnierzy - kadra zawodowa, nie stanowi wyjątku - jest nadużywanie alkoholu. Szczególnie w tropiku osoby takie muszą być przygotowane na cięższy przebieg każdej choroby.

OPERACJA NIGERYJSKA

Nigeria, jako brytyjska kolonia, uzyskała niepodległość w roku 1963. W tym 65-milionowym kraju powstała niezmiernie skomplikowana sytuacja. Wynikało to z wielce uproszczonego podziału przyszłego państwa na trzy wielkie jednostki administracyjne: region północny, z etniczną przewagą plemienia Hassa; region zachodni, z dominacją plemienia Jaruba i region wschodni (późniejsza Biafra) zamieszkały głównie przez ludność z plemienia Ibo.

Ten podział kraju nie uwzględniał wielu interesów poszczególnych grup etnicznych i na tym tle zaczęły się krwawe walki plemienne. Wówczas federalny rząd podzielił państwo na 12 autonomicznych „stanów”, z silnym centralnym rządem w Lagos, aby przeciwdziałać hegemonistycznym dążeniom trzech największych plemion: Hassa, Jaruba i Ibu.

30 maja 1967 roku, gubernator regionu wschodniego - pułkownik Odumegwu Ojukwu ogłosił secesję swego regionu z zamiarem utworzenia samodzielnej republiki Biafry. Dominowała tam ludność plemienia Ibu. I tak zaczęła się wewnętrzna wojna, podczas której rząd centralny starał się zdusić rebelię, aby utrzymać jedność kraju.

Po roku walk wojska federalne opanowały 4/5 obszaru Nigerii, ale świat został zdominowany przez kampanię psychologiczno-propagandową Biafry, oskarżającą wojska federalne o eksterminację ludności plemienia Ibu.

Aby temu się przeciwstawić, rząd federalny w sierpniu 1968 roku zwrócił się do rządów czterech państw: Kanady, Polski, Szwecji i Wielkiej Brytanii z prośbą, by skierowały swych przedstawicieli do międzynarodowej grupy obserwatorów wojskowych w celu zbadania na miejscu zasadności oskarżeń biafrańskich.

Rząd PRL, podobnie jak rządy pozostałych zaproszonych państw i organizacji międzynarodowych, ustosunkował się pozytywnie do tej prośby.

We wrześniu 1968 roku ukonstytuował się międzynarodowy organ, który przyjął oficjalną nazwę Grupy Obserwatorów W Nigerii (Observers Team Nigeria OTN). W skład grupy wchodziły;

- zespół obserwatorów wojskowych, złożony z przedstawicieli Kanady, Polski, Szwecji i Wielkiej Brytanii (po dwóch oficerów);
- zespół przedstawicieli ONZ, złożony z czterech osób cywilnych pod kierownictwem ambasadora Gussinga, specjalnego wysłannika Sekretarza

Generalnego U Thanta i - zespół Organizacji Jedności Afrykańskiej (OJA), w składzie po dwóch przedstawicieli Algierii i Etiopii.

Podstawą prawną działalności międzynarodowej Grupy Obserwatorów były ogólne wytyczne (Terms of reference) zawarte w piśmie rządu Nigerii do rządów czterech państw reprezentujących w MGO oraz Sekretarzy generalnych ONZ i OJA.

Zaproszenie przedstawicieli polski do udziału w Grupach Obserwatorów wynikało z dążeń rządu Nigerii do nadania temu międzynarodowemu zespołowi możliwie reprezentatywnego charakteru w sensie zarówno geograficznym, jak i polityczno-ustrojowym. ponadto, nie bez znaczenia było długoletnie uczestnictwo przedstawicieli naszych sił zbrojnych w pokojowych misjach na Dalekim Wschodzie i w Azji Południowo-Wschodniej.

Siedziba główna międzynarodowej grupy Obserwatorów znajdowała się w stolicy Nigerii - Lagos. Grupy miały zagwarantowaną swobodę poruszania się i bezpieczeństwa. Inspekcje miały na celu ustalenie rzeczywistego zachwiania się wojsk federalnych w czasie działań wojennych ; sytuacji w obozach uciekinierów, jeńców i przesiedleńców. Ponadto prowadziły badania zmierzające do ustalenia prawdy w różnych sprawach incydentalnych. Posiedzenia robocze MGO odbywały się z reguły codziennie, brali też w nich udział wysłannicy Organizacji Narodów Zjednoczonych i Organizacji Jedności Afrykańskiej.

W skład ekip wyjeżdżających w teren wchodziłi przedstawiciele wszystkich czterech państw MGO. Członkowie, którzy pozostali w Lagos, tworzyli odwód, czyli tak zwany Zespół stacjonarny (Standing Group).

Dokumentem zasadniczym, opracowanym pod koniec roku 1968, był jednomyślne sprawozdanie Międzynarodowej Grupy Obserwatorów stwierdzające iż przeprowadzone obserwacje i badania uznają za bezpodstawne wszelkie zarzuty

o dokonywaniu przez żołnierzy wojsk federalnych aktów ludobójstwa na ludności plemienia Ibo. Kolejne sprawozdanie, sporządzone w styczniu 1969 roku, potwierdziło ustalenia pierwszego raportu.

Jak wykazał dalszy rozwój wypadków działalność MGO wytrąciła argumenty z rąk secesjonistów i stojących za nimi kół zagranicznych, które dostarczały Biafrze uzbrojenia, umożliwiały werbunek białych najemników na tereny opanowane przez secesjonistów.

W MGO panowała harmonijna współpraca, jako, że nie było podziałów wynikających z sympatii politycznych wobec jednej czy drugiej strony konfliktu. Wszystkie raporty zostały podpisane jednomyślnie.

Po trzydziestu miesiącach bratobójczych walk, w których zginęło około dwóch milionów Nigeryjczyków, wojna została zakończona. 15 stycznia 1970 roku ostatnie oddziały białeńskie skapitulowały. Część prasy światowej starała się podważyć obiektywność raportów MGO i pod pozorem troski o losy ludności Ibo umiędzynarodować problem białeński.

Udział żołnierzy Wojska Polskiego w pracach Międzynarodowej Grupy Obserwatorów, aczkolwiek liczebnie skromny (4 oficerów), wpłynął na dobrą opinię Polski, jako kraju aktywnie działającego na rzecz pokoju i wytworzył korzystny klimat dla przyszłych stosunków Polski z Nigerią.

OPERACJE NA BLISKIM WSCHODZIE

Od czasu zakończenia II wojny światowej sytuacja na Bliskim Wschodzie jest stale niestabilna. Źródłem napięć i konfliktów zbrojnych były i pozostają nadal nieuregulowane stosunki żydowsko-arabskie oraz dążenia państwa izraelskiego do opanowania „swoich biblijnych terytoriów”, zamieszkałych przez Arabów.

Pierwsza wojna izraelsko-arabska

W roku 1948 doszło do pierwszej wojny izraelsko-arabskiej. Po wielokrotnych apelach Rady Bezpieczeństwa podpisano w roku 1949 między Izraelem a państwami arabskimi układy rozejmowe. Do ich nadzorowania Rada Bezpieczeństwa powołała Korpus Obserwatorów Wojskowych (UNTSO). Początkowo pełnił on funkcje mediacyjne, a potem stał się samodzielnym organem pomocniczym do zadań wyłącznie nadzorczych.

Druga wojna izraelsko-arabska

W lipcu 1956 roku rząd Egiptu znacjonalizował Kanał Sueski, co wywołało natychmiastową reakcję ze strony Anglii i Francji. Przyłączył do nich także Izrael i w ten sposób doszło do drugiej wojny izraelsko-arabskiej 29 października uderzyły w pierwszym rzucie wojska izraelskie, a po dwóch dniach rozpoczęły interwencję siły zbrojne Anglii i Francji.

3 listopada tegoż roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych wezwało walczące strony do przerwania ognia (Egipt - Anglia, Francja i Izrael) i powzięła rezolucję o utworzeniu „Międzynarodowych Doraźnych Sił Zbrojnych” (UNEF) w celu nadzorowania zaprzestania ognia. Strony uczestniczące w konflikcie wyraziły na to zgodę. W ten sposób siły UNEF przyczyniły się do przywrócenia pokoju i wyciszenia napięć granicznych między Izraelem a Egiptem na prawie dziesięć lat, ale źródła konfliktu nie zostały usunięte.

Trzecia wojna izraelsko-arabska

W roku 1967 między Izraelem a państwami arabskimi (Egipt, Jordania, Syria) wybuchła kolejna tak zwana „sześciodniowa wojna”, zakończona okupowaniem przez Izrael Synaju. W drugiej połowie 1967 roku zostali do strefy Kanału Sueskiego skierowani obserwatorzy ONZ do nadzorowania rozejmu (UNTSO).

System posterunków obserwacyjnych miał ułatwić czuwanie nad przestrzeganiem warunków zawieszenia broni i dopływ stałych informacji do kwatery głównej. Jedna ekipa rozwinęła się w sektorze izraelsko-syryjskim, a druga - po zachodniej stronie Kanału Sueskiego, wzdłuż frontu izraelsko-egipskiego. Rychło jednak okazało się, że założenia rozejmu miały kruche podwaliny.

Czwarta wojna izraelsko-arabska

6 października 1973 roku doszło do czwartej wojny izraelsko-arabskiej, niekiedy zwanej piątą, która zakończyła się impasem. Żadnej ze stron nie udało się zrealizować zakładanych celów politycznych i militarnych.

Początkowo sukcesy egipsko-syryjskie okazały się zaledwie fragmentem wojny. Zdecydowana kontrofensywa wojsk izraelskich dotarła aż pod Damaszek i pięćdziesiąt mil od Kairu. Wówczas z inicjatywy wielkich mocarstw Rada Bezpieczeństwa uchwaliła rezolucję nr 338, w wyniku której odbyła się Genewska Konferencja Pokojowa. Następnie Rada przyjęła rezolucję nr 340 i dopiero wówczas strony wyraziły zgodę, by nadzór nad osiągniętym rozejmem sprawowały Doraźne Siły Zbrojne Narodów Zjednoczonych - UNEF w Egipcie i Siły Obserwacyjne Narodów Zjednoczonych do Nadzoru Rozdzielenia Wojsk - UNDOF w Syrii.

W obydwu tych pokojowych formacjach, obok przedstawicieli innych narodów, brały udział jednostki Wojska Polskiego.

Jako pierwsi zostali powołani: Austriacy, Finowie, Irlandczycy i Szwedzi, a potem: Kanadyjczycy, Chanowie, Indonezyjczycy, Nepalczycy, Peruwianczycy, Polacy i Senegalczycy.

Etat wszystkich narodowych kontyngentów, poza kanadyjskim i polskim, przewidywał 600 osób, a ponieważ Kanadyjczykom i Polakom przypadały funkcje logistyczno-zabezpieczające, stąd zapadła decyzja, iż formacja kanadyjska liczyć będzie 1000 osób, a polska - 800.

Ostatecznie, kiedy już przybyły wszystkie kontyngenty i sytuacja się ustabilizowała, w lutym 1974 roku Siły Pokojowe ONZ na Bliskim Wschodzie (UNEF II) osiągnęły stan 7000 żołnierzy. Pochodziły one z dwunastu państw: Austria - 604, Kanada - 1097, Finlandia - 637, Ghana - 499, Indonezja - 550, Irlandia - 271, Nepal - 571, Panama - 406, Peru - 497, Polska - 822, Senegal - 399 i Szwecja - 620.

W maju 1974 roku zgodnie z propozycją Sekretarza Generalnego, część sił z UNEF II, zaangażowanych w egipsko-izraelskiej strefie rozejmowej, została przerzucona do Sił Obserwacyjnych Narodów Zjednoczonych (UNDOF) w celu nadzorowania rozejmu na froncie syryjsko-izraelskim. Znalazły się w nich kontyngenty: austriacki i peruwiański oraz część kanadyjskiego i polskiego - łącznie 1050 osób.

Z biegiem czasu, na skutek różnych uwarunkowań sytuacyjnych pomiędzy Izraelem i jego arabskimi sąsiadami oraz wycofania przez niektóre państwa swoich żołnierzy, stan liczebny wojsk ONZ na Bliskim Wschodzie uległ znacznym wahaniom. W lipcu 1979 roku zgrupowanie UNEF II liczyło 4031 osób: Austriacy - 46, Kanadyjczycy - 844, Finowie - 522, Ghańczycy - 595, Indonezyjczycy - 510 Polacy 923 i Szwedzi - 591.

W odróżnieniu od misji pokojowych, w których Polacy już uprzednio brali udział (Korea, Indochiny, Nigeria), po raz pierwszy żołnierze polscy występowali w zwartych pododdziałach. Ze względu na warunki klimatyczne i zakres zadań służba na Bliskim Wschodzie okazała się najbardziej wyczerpująca fizycznie i psychicznie. Do dnia dzisiejszego bowiem liczą się tam tylko wysokie kwalifikacje i sprawna organizacja.

Polscy żołnierze w Pokojowych Siłach UNEF i UNDOF.

Działania polskich żołnierzy, wykonujących zadania transportowo-logistyczne, inżynieryjne i medyczne na rzecz wszystkich jednostek UNEF i UNDOF, odbywały się na rozległych obszarach delty Nilu, pustyni Wschodnioarabskiej i półwyspu Synaj. Warunki klimatyczne, odznaczające się dużymi wahaniami temperatury w ciągu roku - od poniżej zera zimą do plus pięćdziesiąt stopni latem - i gorącymi suchymi wiatrami pustynnymi wraz z burzami piaskowymi oddziałują ujemnie na ludzi i technikę.

O rozmiarach prac wykonywanych przez polską kompanię inżynieryjną do grudnia 1974 roku świadczą następujące dane: usunięcie i unieszkodliwienie 2088 min, 716 pocisków i granatów, 136 kilogramów materiałów wybuchowych oraz 14 390 sztuk różnego rodzaju amunicji strzeleckiej; doprowadzenie do stanu używalności 744 kilometrów dróg; zbudowano 8 fundamentów pod maszty radiostacji; uruchomienie stacji uzdatnienia wody i dowóz 4 milionów litrów wody do odległych posterunków w strefach buforowych.

Podobne osiągnięcia można odnotować w służbie medycznej. Polacy zapewniają opiekę lekarską i sprawują nadzór fachowy nad służbami medycznymi wszystkich jednostek nad służbami medycznymi wszystkich jednostek ONZ na Bliskim Wschodzie.

W wydziale medycznym kwatery głównej, kierowanym przez polskiego oficera medycyny, pracują specjaliści polscy i szwedzcy. Wydział odpowiada za leczenie rannych i chorych oraz profilaktykę.

W okresie pierwszych trzech lat - grudzień 1973 do grudnia 1976 - w polskim szpitalu polowym leczyło się 1950 osób. Przeprowadzono 653 operacji i poważnych zabiegów chirurgicznych. Jednym słowem, do roku 1976 jednostka polska zdobywała wielostronne bogate doświadczenia, które umożliwiały jej przez wszystkie następne lata szybko adoptować się do różnych zmiennych sytuacji, wynikających z zagmatwanych stosunków izraelsko-arabskich.

Po dziś dzień rotacyjne zmiany personelu, korygowane stosownie do potrzeb, nie odbijają się ujemnie na skuteczności wykonywanych zadań, natomiast przyczyniają się do wzbogacania polskich sił zbrojnych w nowe obszary wiedzy, której źródła znajdują się w dalekich regionach świata i wynikają z międzynarodowych powiązań polski.

Okresy działań Pokojowych Sił ONZ na Bliskim Wschodzie

Ogólną działalności doraźnych Pokojowych Sił Zbrojnych na bliskim Wschodzie dzieli się na cztery okresy:

I okres: październik 1973 - styczeń 1974. Zorganizowanie Sił UNEF II w celu powstrzymania walk izraelsko-egipskich i zahamowania dopływu dodatkowych sił w kierunku frontu.

II okres: styczeń 1974 - październik 1975. Negocjacje stron w sprawie przywrócenia „status quo” sprzed 22 października 1973 roku.

Ze względu na liczne starania Stanów Zjednoczonych, aby nakłonić strony do wzajemnego kompromisów, często czas ten w literaturze przedmiotu nazwany jest „huśtaną dyplomacją”

III okres: listopad 1975 - maj 1979. Strony osiągnęły ważne porozumienie o zwrocie Egipcjowi znacznych terytoriów i przesunięcia stref buforowych rozdziału wojsk.

IV okres: maj - lipiec 1979. Dalsze negocjacje stron pod auspicjami rządów Stanów Zjednoczonych doprowadziły do zawarcia traktatu pokojowego i zakończenia działalności Doraźnych Sił Narodów Zjednoczonych UNEF II.

Polskie i kanadyjskie kontyngenty, sprawujące funkcje zabezpieczające, zostały wycofane jako ostatnie.

Reasumując, działania polskiej Misji Pokojowej na Bliskim Wschodzie związane były z dwoma zgrupowaniami zbrojnymi ONZ:

- 1979 - Polska Wojskowa Jednostka Specjalna w Doraźnych Siłach Zbrojnych ONZ - „UNEF-II”. Stan etatowy około 900 żołnierzy. Łącznie służbę pełniło około 10 000 przedstawicieli WP.
- (nadal działa) - Polski Kontyngent Wojskowy w Siłach Pokojowych ONZ w Syrii - „UNDOF”. Stan etatowy przeciętny około 140 osób. Służbę już pełniło około 2 800 żołnierzy.

OPERACJA JUGOSŁOWIAŃSKA

Od kwietnia 1992 roku polski kontyngent wojskowy w sile wzmocnionego batalionu piechoty stacjonuje na terenie Chorwacji, w północno-zachodniej części byłej Jugosławii. Rozwinięty jest wzdłuż granicy bośniacko-chorwackiej w trudnym, górzystym terenie z nie utwardzonymi, krętymi i wąskimi drogami.

Obszar odpowiedzialności batalionu znajduje się na terenie Serbskiej Krainy, pomiędzy Chorwacją (granica zachodnia) a Bośnią i Hercegowiną (granica wschodnia). Sztab batalionu znajduje się w centralnej części rejonu odpowiedzialności, w miejscowości - SLUNJ. Obszar działania batalionu,

w ramach Sektora Północnego „UNPROFOR”, obejmuje około 2200 kilometrów kwadratowych. Polski batalion sąsiaduje na południe z batalionem czeskim, a na północny-wschód - z batalionem nigeryjskim.

Żołnierze polscy są zakwaterowani w budynkach stałych i kontenerach typu fińskiego. Miejsca stacjonowania kompanii są także wyposażone w kontenery sanitarno-higieniczne i kuchenne. Na posterunkach o charakterze tymczasowym żołnierze są zakwaterowani w przyczepach mieszkalnych lub namiotach. W przyszłości żołnierze ci mają zamieszkać w kontenerach.

Zadania batalionu polskiego

Podstawowym zadaniem batalionu polskiego jest nadzorowanie przestrzegania zasad przerywania ognia oraz kontrola ruchu oddziałów zbrojnych, należących do stron zaangażowanych w konflikt. Zasadnicze zadania mandatowe wykonywane są przez zorganizowane posterunki kontrolne i obserwacyjne. Obecnie polski batalion wystawia 35 posterunków: 19 kontrolnych, 12 obserwacyjnych i 4 posterunki przy magazynach broni. Ze względu na duże niebezpieczeństwa czasowo odstępiono od wystawienia patroli ruchomych.

Obszar odpowiedzialności batalionu podzielony został na 5 rejonów:

- SLUNJ - rejon działania 1 kompanii
- VOJNIC - rejon działania 2 kompanii
- CENTIGRAD - rejon działania 3 kompanii
- GRABOVAC - rejon działania 4 kompanii
- VELJUN - rejon działania 5 kompanii

Zaopatrzenie

W pierwszym okresie funkcjonowania batalionu miał duże kłopoty zaopatrzeniowe. Jakość, sprawność techniczna i wytrzymałość sprzętu i materiałów,

w które wyposażony jest batalion, decyduje w dużym stopniu o efektywności i bezpieczeństwie wykonywania zadań mandatowych.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że wymieniona zależność nie zawsze była w pełni doceniana przez niektóre osoby funkcyjne kierujące sprzęt techniczny do batalionu. W wypadku pojazdów opancerzonych - BRDM i aparatów prądotwórczych wysłano sprzęt wyeksploatowany, wynikiem czego były częste awarie i konieczność sprowadzania z kraju dużej liczby części wymiennych.

Stan osobowy

Doświadczenia piwszej zmiany wykazały, że rekrutacja żołnierzy dokonywana była bez właściwej weryfikacji, co od początku odbijało się na dyscyplinie i wykonywanych zadaniach. Z pierwszej zmiany, jeszcze przed rotacją, odesłano do kraju 81 żołnierzy: 55 dyscyplinarnie, 24 na własną prośbę oraz 2 ze względu na stan zdrowia. Główną przyczyną odwołań do kraju były samowolne oddalenia i alkoholizm w czasie pełnienia służby.

W czasie pierwszej zmiany doszło do czterech wypadków, w wyniku których 1 żołnierz stracił życie, a trzech doznało poważnego uszczerbku na zdrowiu. W czasie zmiany drugiej odesłano do kraju 21 żołnierzy: 11 dyscyplinarnie (1 oficer, chorąży, 4 podoficerów zawodowych i 5 żołnierzy służby zasadniczej), 6 ze względu na stan zdrowia i 4 na własną prośbę.

Niepokojący jest fakt, że wzrasta liczba przedwczesnych zwolnień żołnierzy z przyczyn dyscyplinarnych.

Wizyty w polskim kontyngencie wojskowym

- W czerwcu 1992 roku - rzecznik praw obywatelskich
- W listopadzie 1992 roku - przedstawiciel Zarządu X Sztabu Generalnego WP

- W grudniu 1992 roku - biskup polowy WP i dowódca Śląskiego Okręgu Wojskowego.

3. Rola NATO w realizacji Porozumienia Pokojowego w Bośni - udział Polski w IFOR.

Po podpisaniu Porozumienia Pokojowego w sprawie Bośni w Paryżu 14 grudnia 1995 roku NATO otrzymało mandat Narodów Zjednoczonych, aby na mocy Rezolucji Rady Bezpieczeństwa nr 1031 zrealizować wojskowe aspekty tego porozumienia. Wielonarodowe siły dowodzone przez NATO - zwane siłami implementacyjnymi lub IFOR - rozpoczęły 16 grudnia 1996 roku operacje pod kryptonimem Joint Endeavour - Wspólny Wysilek.

Zadaniem IFOR było bezstronne wspomaganie realizacji Porozumienia Pokojowego. Siły IFOR nie zostały sprowadzone do Bośni celu prowadzenia wojny lub narzucenia rozwiązania którejkolwiek ze stron. Jednakże, w uzupełnieniu do głównego zadania, misją IFOR była pomoc w stworzeniu bezpiecznych warunków do odbudowy administracji i gospodarki. Misja została zaplanowana na około 12 miesięcy.

IFOR jest największą wojskową, jakiej kiedykolwiek podjął się Sojusz. Pokazuje ona, że Sojusz z powodzeniem adaptuje się pod względem wojskowym i politycznym do warunków okresu postzimnowojennego. Kontynuując realizację swojej podstawowej funkcji obrony swoich członków siły militarne Sojuszu są również na tyle elastyczne, iż mogą zostać użyte poza obszarem NATO do zadań wojskowych, w operacjach pod auspicjami Rady Bezpieczeństwa ONZ, przy ściśle określonych celach politycznych. Możliwości wojskowe NATO oraz zdolności do współpracy z siłami spoza Sojuszu są zasadniczymi czynnikami kształtującymi jego rolę w realizacji Porozumienia Pokojowego.

Mającą długą tradycję polityka NATO wspierania ONZ, a szczególnie stanowcza akcja podjęta jesienią 1995 roku, podczas powietrznej kampanii Operation Deliberate Force, przyczyniła się do sprowadzenia stron konfliktu do stołu rokowań w Dayton, Ohio (USA), jak również do sukcesu samych negocjacji. Działając w oparciu o Rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1031 z 15 grudnia 1995 roku, NATO odpowiada za realizację wojskowych aspektów Porozumienia Pokojowego w sprawie Bośni, podpisanego przez wszystkie strony konfliktu. Porozumienie Pokojowe zawiera również cywilne aspekty, których realizacja spoczywa na innych międzynarodowych, jak i pozarządowych organizacjach. Jednym z zadań operacji wojskowej było stworzenie bezpiecznych warunków innym organizacjom realizującym cywilne postanowienia Porozumienia Pokojowego.

Zgodnie z Porozumieniem Pokojowym IFOR realizował następujące zadania wojskowe:

- nadzorował przestrzeganie zawieszenia broni,
- nadzorował proces wycofywania wojsk z uzgodnionej strefy zawieszenia broni na tereny stron porozumienia oraz proces rozdzielenia sił,
- nadzorował proces składowania ciężkiej broni w wyznaczonych bazach oraz demobilizację pozostałych sił,
- zapewniał warunki do bezpiecznego, uporządkowanego i szybkiego wycofania sił ONZ, które nie zostały wcielone do jednostek IFOR,
- kontrolował przestrzeń powietrzną Bośni i Hercegowiny.

Siły IFOR zgodnie z Porozumieniem Pokojowym, Aneks 1A, operują pod kierunkiem politycznym Rady Bezpieczeństwa. Polska armia wydelegowała do sił IFOR 16 batalion z 6 Brygady Powietrznodesantowej im. gen. Sosabowskiego⁴.

⁴ Wg P. Piątkowski, Operacja IFOR „Wspólny wysiłek” w Bośni. Warszawa 1996 DBM MON

18 stycznia 1996 roku wyruszyła z Krakowa do Bośni grupa oficerów i żołnierzy (ok. 100 osób), której zadaniem było przygotowanie inżynieryjne oraz socjalno-bytowe miejsc stacjonowania polskiego batalionu (POLBAT) w pobliżu Tuzli. Ponadto grupie przygotowawczej postawiono zadanie rozpoznania możliwości działań operacyjnych batalionu.

Przegrupowanie sił zasadniczych polskiej jednostki rozpoczęło się 29 stycznia. Siły główne podzielone zostały na 4 transporty, o różnym stanie liczebnym, które dowożono do Slavonskiego Brodu (Chorwacja), a stamtąd transportem samochodowym (ok. 160 km) do rejonu stacjonowania. Ostateczną dyslokację PKW zakończono 5 lutego. Polski batalion wchodzi w skład wielonarodowej Brygady Nordycko-Polskiej (NORDPOLBRIG)⁵ podporządkowanej 1 Dywizji Pancernej USA. Obszar działania NORDPOL-u obejmuje 100 kilometrowy odcinek z południa na północ. Północną granicą jest rzeka Sawa.

Celem operacyjnym działania PKW-IFOR jest realizacja zadań rozjemczo-obszernych w wyznaczonym rejonie Bośni i Hercegowiny na zachód od Tuzli. Jako miejsce stacjonowania polskiego batalionu wybrano miejscowości: Teslić, Jelah i Jurisicia k. Žepce. W Teslić rozlokowano największe siły polskiego batalionu: sztab batalionu, 3 kompanię szturmową, która w Bośni określona jest literą „C” (Charlie), kompanię zaopatrzenia, a także plutony łączności, saperów i medyczny. W Jurisici dawną bazę oddziałów brytyjskich, wchodzących w skład UNPROFOR przejęła kompania „A” (Alfa) wzmocniona przez pluton artylerii przeciwpancernej. W Jelah stacjonują kompania wsparcia „B” (Bravo) i pluton remontowy.

⁵ W skład brygady wchodzi Norwegowie, Szwedzi, Duńczycy, Finowie i Polacy.

Polacy obsadzili już w lutym 1996 roku jeden z pięciu posterunków patrolowo-obserwacyjnych, określony kryptonimem „Zulu 007”. Znajduje się on w strefie rozdzielenia wojsk serbskich i bośniackich, około dziesięciu kilometrów od miejscowości Banja Vrucica. Od 3 lutego linia przerwania ognia stała się wewnętrzną granicą Federacji Muzułmańsko-Chorwackiej i Republiki Serbskiej BiH. Żołnierze polscy patrolują 4 kilometrowy pas rozdzielenia stron. Po odpowiednim przygotowaniu terenu i rozminowaniu zajmą posterunki w strefie 20 km (10 plus 10).

Polscy żołnierze są dobrze uzbrojeni. Oprócz podstawowego wyposażenia dysponują niezbędnym sprzętem do wykonywania zadań specjalistycznych, jak transportery opancerzone BRDM, samochody terenowe „Honker”, wyrzutnie pocisków raketowych, broń maszynowa, sprzęt saperski i środki łączności. Polacy otrzymali wsparcie plutonu czołgów, a w razie potrzeby mogą liczyć na lotnictwo NATO.

W związku z trudną sytuacją logistyczną BiH powstała w miejscowości Pecs na Węgrzech ponad 200-osobowa Nordycka Grupa Wsparcia Logistycznego (Nordic Support Group - NSG), której zadaniem jest zaopatrywanie jednostek z czterech państw skandynawskich (Szwecja, Norwegia, Dania, Finlandia) i Polski przebywających w Bośni. W Pecs znajduje się zespół Polaków w ramach narodowych grup zabezpieczenia logistycznego (National Support Element - NSE), który jest odpowiedzialny za zaopatrzenie POLBAT-u. Poza tym 15 oficerów polskich zostało skierowanych do sztabu Brygady Nordyckiej w Doboju. W tej miejscowości ma również stacjonować 6 polskich żandarmów oddelegowanych do międzynarodowej kompanii policji wojskowej.

Podsumowanie

Udział żołnierzy Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz ostatnia misja batalionu polskich spadochroniarzy w siłach IFOR w byłej Jugosławii należy poczytywać sobie jako wyraz szczególnego zaufania instytucji międzynarodowych do rzetelności, uczciwości i dobrego wykształcenia polskich oficerów, chorążych, podoficerów i żołnierzy służby zasadniczej. Można i należałoby rozpatrywać ponadto inne walory tychże misji i operacji dla naszych sił zbrojnych, co może być przedmiotem wielu seminariów i konwersatoriów, lecz wymieniony przeze mnie na pierwszym planie aspekt aksjologiczny jest bez wątpienia priorytetowy. Zaangażowanie w poważną operację wojskową pod dowództwem NATO stanowi potwierdzenie naszych wcześniejszych deklaracji o gotowości do wykonywania przyszłych zobowiązań sojuszniczych.

SKRÓTY NAZW MISJI POKOJOWYCH

UNDOF - United Nations Disengagement Observer Force (Siły Pokojowe ONZ w Syrii)

UNTAC - United Nations Transitional Authority in Cambodia (Tymczasowa Administracja ONZ w Kambodży)

UNPROFOR - United Nations Protection Force (Siły Ochronne ONZ w Jugosławii)

UNIFIL - United Nations Interim Force in Libanon (Siły Rozjemcze w Libanie)

MINURSO- United Nations Mission for the Referendum in the West Sahara (Misja ONZ ds. Referendum w Zachodniej Saharze)

UNGCI - United Nations Guards Contingent in Iraq (Kontyngent Policyjny w Iraku)

UNAVEM - United Nations Angola Verifikation Mission (ONZ-owska Misja ds. Weryfikacji Porozumienia w Angoli)

UNAMIC - United Nations Advance Mission in Cambodia (Misja Rekonesar ONZ w Kambodży)

UNIKOM - United Nations Iraq Kuwait Observation Mission (Misja Obserwacji ONZ w Iraku i Kuwejcie)

OSGAP - Office of the Secretary General in Afghanistan and Pakistan (Biuro Sekretarza Generalnego w Afganistanie i Pakistanie)

UNEF - United Nations Emergency Force (Siły Pokojowe ONZ na Bliskim Wschodzie)

UNTAG - United Nations Transition Assistance Group - Namibia (Grupa Przejściowej Pomocy ONZ w Namibii)

UNFICYP - United Nations Force in Cyprus (Siły Pokojowe ONZ na Cyprze)

UNIIMOG - United Nations Iraq Iran Mission Observation Group (Grupa Obserwacyjna ONZ w Iraku i Iranie)

UNGOMAP - United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan (Misja Dobrej Woli w Afganistanie i Pakistanie)

UNNOGIP - United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (Grupa Obserwacyjna ONZ w Indiach i Pakistanie)

OTN - Observers Team Nigeria (Grupa Obserwatorów w Nigerii)

LITERATURA

1. Clement R., Połączone siły do wspólnych Zadań, „Wojskowy Przegląd Zagraniczny” 1994, nr 2
2. Dęga Cz., Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych, AON, Warszawa 1993
3. Gondek L., Polskie misje wojskowe 1945-1949, Warszawa 1981

4. Kunikowski J., Wojsko Polskie w misjach i operacjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych, „Myśl Wojskowa” 1994, nr 3
5. Kowalczyk J., Żołnierze WP w 20-letniej historii UNDOF, „Zbrojna” 1994, nr 130 z 8 lipca 1994 r.
6. Rajch J., Milewski J., Wojsko Polskie w misjach pokojowych, „Polska Zbrojna” 1994 nr 85 z 29 kwietnia - 3 maja 1994 r.
7. Staroń W., Misje pokojowe ONZ, „Wojsko i Wychowanie” 1994, nr 9
8. Zapalowski Cz., Operacje pokojowe ONZ, Warszawa 1989

SPIS TREŚCI

1. ZASADY UTRZYMYWANIA POKOJU W DOKUMENTACH ONZ.....	3
2. ŻOŁNIERZE POLSCY W MISJACH POKOJOWYCH ONZ.....	1
3. ROLA NATO W REALIZACJI POROZUMIENIA POKOJOWEGO W BOŚNI - ROLA POLSKI W IFOR.	4
PODSUMOWANIE.....	3
SKRÓTY NAZW MISJI POKOJOWYCH.....	3
LITERATURA	49

